

Програма на ЕС за обмен
между въгледобивни региони

Обмен между Западна Македония (EL) и Стара Загора (BG)

exchangeEU

За програмата exchangeEU

exchangeEU е програма за обмен между региони за добив на каменни и лигнитни въглища, торф и битуминозни шисти (въглища+) в преход в Европейския съюз (ЕС). Програмата е част от инициативата „Въгледобивни региони в преход“ (Coal Regions in Transition (CRiT)) и се изпълнява от Европейската комисия. Признавайки необходимостта от ускоряване на справедливия нисковъглероден енергиен преход в Европа, exchangeEU улеснява сътрудничеството и взаимното обучение между регионите за добив на въглища+ в ЕС, за да насърчи изпълнението на стратегиите за справедлив енергиен преход. Основната цел е да се подпомогнат въглищните региони в ЕС да декарбонизират своите енергийни системи, като същевременно защитават работниците и общностите чрез икономическа диверсификация и технологични иновации. По време на програмата участващите региони споделят опит и работят заедно за преодоляване на настоящите предизвикателства, пред които са изправени в своите процеси на справедлив преход. ExchangeEU отваря пътя за изграждане на широка мрежа от практики.

18 coal+ региона в преход са избрани за участие.

процесът на съпоставяне доведе до **8 обмена**, включително 4 двойки региони и 4 триъгълника от региони.

участващите региони представляват общо **12 държави-членки на ЕС**: България, Чехия, Естония, Германия, Гърция, Унгария, Ирландия, Полша, Румъния, Словакия, Словения и Испания.

Основи на обмена

Ноември – Декември 2021 г.:
Покана за кандидатстване и виртуална предварителна сесия за подбор на кандидати

февруари – март 2022 г.:
Оценка, подбор и намиране на партньори

май – юли 2022 г.:
Съвместно определяне на дневния ред и организацията

Юли – Октомври 2022 г.: Оценка и размисли върху извлечените уроци

Промотиране

Кандидатстване

Оценка

Стартиране

График

Изпълнение

Последващи действия

януари 2022 г.:
Подаване на индивидуални или съвместни кандидатури

април 2022 г.:
Последващи обаждания и начални моменти

юни – октомври 2022 г.:
Учебни посещения

Регионални профили

Към справедлив преход от въглища+

Отчитайки необходимостта от ограничаване на въглеродните емисии в по-голям обхват и темпове, регионите Западна Македония (Гърция) и Стара Загора (България) са решени постепенно да прекратят въгледобива и производството на енергия от въглища. Гърция планира постепенно да се откаже от въглищата най-късно до 2028 г. и България до 2038 г.

ЗАПАДНА МАКЕДОНИЯ (EL)

Състояние на постепенно премахване на кафявите въглища (лигнит)

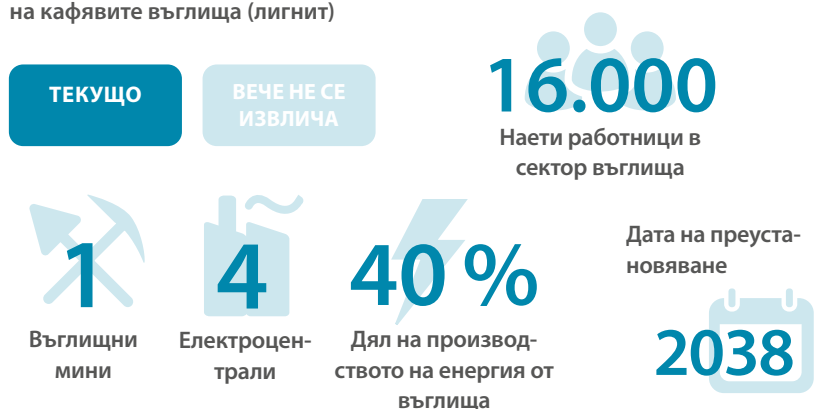
Състояние на справедлив енергиен преход

Европейската комисия одобри Плана за справедлив териториален преход (ПСТП) на Гърция през юни 2022 г. ПСТП включва три плана за развитие за справедлив преход за три гръцки региона. За Западна Македония основната цел е да превърне региона в чист енергиен център за привличане на инвестиции. Трансформацията е разделена на шест стъла на растеж:

1. Укрепване и насърчаване на предприемачеството
2. Енергиен преход и климатична неутралност
3. Приспособяване на земеползването в находищата на лигнитни въглища и насърчаване на кръговата икономика.
4. Просто преход
5. Интегрирани интервенции в малък мащаб
6. Техническа помощ

СТАРА ЗАГОРА (BG)

Състояние на постепенно премахване на кафявите въглища (лигнит)

Състояние на справедлив енергиен преход

В момента България разработва три ПСТП за своите най-въглеродно интензивни региони – Перник, Кюстендил и Стара Загора. ПСТП за Стара Загора се очаква да бъде финализиран през следващите месеци. Той се основава на три стратегически измерения:

1. Индустрия за устойчиви енергийни решения
2. Социална и трудова подкрепа
3. Диверсификация на местната икономика

¹ 4 500 души са пряко заети във въгледобива и производството на енергия. Други 11 000 до 11 500 души са индиректно заети в сферата на предлагането и услугите.

Основни предизвикателства

- След десетилетия добив на лигнитни въглища, регионите се оказаха капсоловани в технологии и инфраструктури с интензивно използване на въгледороди. Опитите за преминаване към заместители с нулеви емисии и други икономически отрасли се оказват трудни.
- Регионите са изправени пред структурни слабости, като нарастваща безработица, изтичане на

таланти поради липса на алтернативи на въгледобивната промишленост ниска диверсификация на производствените модели и ниски нива на иновации.

- Местните граждани все още не са наясно с дългосрочните последици от емисиите на парникови газове за бъдещия им поминък. Това прави още по-трудно успешното увеличаване на тяхната ангажираност в процеса на справедлив преход.

Фокус върху темите

Управление и стратегия
на прехода

Гърция бе една от първите страни, които финализираха своя ПСТП, който беше одобрен от Европейската комисия през юни 2022 г. Стара Загора, от друга страна, все още е в процес на изготвяне на своя ПСТП. По този начин българският регион искаше да се поучи от опита на гърците как успешно да развие ПСТП от концепция до окончателно предложение.

Социална структура
и общност

Повишаването на обществената осведоменост за необходимостта от постепенно премахване на изкопаемите горива остава голямо предизвикателство за местните власти в Западна Македония и Стара Загора. Следователно обменът представлява добра възможност за съвместно обмисляне на стратегии и дейности за повишаване на нивата на ангажираност на гражданите на място.

Проучвателно посещение в Западна Македония

За ефективно използване на средствата по ПС на местно ниво, Западна Македония и Стара Загора обмениха практически съвети как да разработят и представят обмислени и трансформирани ПСТП, за да отключат подкрепата по Механизма за справедлив преход (МСП). Представителите на Западна Македония направиха преглед на това как успешно да се представи ПСТП, като очертаха четири основни градивни елемента: Първо, ясно описание на процеса на преход за постигане на климатична неутралност; второ, задълбочена оценка на социално-икономическите и екологичните въздействия върху засегнатите райони; трето, подробна карта на всички партньори и заинтересовани страни, участващи в процеса на съвместна преработка; четвърто, стратегия за мониторинг, включваща разбираеми мерки и показатели за оценка.

Делегатите от Стара Загора се възползваха от възможността да представят своя проект на ПСТП, който се основава на два стратегически стълба: първо, създаване на междурегионални центрове за професионално обучение и образование за работници във възгледобива за справяне с безработицата; второ, привличане на повече инвестиции от частния сектор с цел диверсификация на местната икономика. В следствие бяха идентифицирани възможности за подобрене. Важните за оценка на успеха на дейностите количествени и качествени показатели все още трябва да бъдат включени в плана. Друга обсъждана интересна мярка беше разработването на „карта на уменията“, в идеалния случай извършена от синдикати и регионални организации на работодатели, за да се идентифицира наборът от умения на местната работна сила, като по този начин се дават по-ясни насоки на местните власти за това какви програми за преквалификация могат да бъдат създадени.

Освен обсъждането на добри практики, свързани с разработването на силни ПСТП, групата също така обмени идеи за това как да насърчи по-смислени и многобройни възможности за участие на гражданите, засегнати от постепенното спиране на въглищата. По време на сесията за обмисляне на идеи бяха набелязани различни мерки, като например за започване на открит диалог на всички нива с различни заинтересовани страни, за увеличаване на държавното финансиране за програми за подкрепа на уязвими групи или за информиране на местния бизнес и работната сила за нови инвестиции и възможности за работа.

ЗАПАДНА МАКЕДОНИЯ (EL)

Роли	Посещаващ регион	Регион - домакин
Участващи главни действащи лица	Изследователска институция, регионални власти	
Споделени прозрения	Подготовка на ПСТП, енергийни общности и интелигентно земеделие	

СТАРА ЗАГОРА (BG)

Роли	Посещаващ регион	Регион - домакин
Участващи главни действащи лица	Представители на регионалните власти, агенцията за регионално икономическо развитие	
Споделени прозрения	Изготвяне на ПСТП, ангажиране на заинтересованите страни	

Посещение на място в открития рудник на Флорина в Западна Македония. Снимки от Беса Марадж и Янина Грим-Хубер

Обучения

- ✓ **Данните са от ключово значение:** ПСТП трябва да се разработи въз основа на висококачествен, независим и обективен анализ на данни, за да се оценят адекватно предизвикателствата и възможностите за изпълнение на проекти за съвместна преработка в (бивши) възледобивни региони.
- ✓ **ПСТП трябва да включва мониторинг и оценка:** Планът трябва да бъде наблюдаван и оценяван чрез смис-

лени партньорства, които ангажират всички заинтересовани страни в открит, приобщаващ процес.

- ✓ **Всички заинтересовани страни трябва да бъдат включени в процеса на преход:** Решаващо за успешния и справедлив енергиен преход е участието на засегнатите заинтересовани страни в процесите на планиране за справедлив енергиен преход, прозрачността на политическия ангажимент и изграждането на доверие в местната общност.

Практически препоръки

- + **Развитие на жива екосистема за стартиращи предприятия като двигател на иновациите и създаването на работни места:** за да привлекат стартиращи предприятия и малки технологични компании в бивши възглищни региони, местните и регионалните публични власти трябва да инвестират и да си сътрудничат тясно с университети и изследователски органи. Едновременно с това те трябва да изгради инфраструктура, за да се осигури бъдещ растеж и задържане на висококвалифицираната местна работна сила.

- + **Подкрепа на местните енергийни общности:** енергийните общности могат да играят ключова роля в осигуряването на достъп до възобновяема енергия за най-засегнатите групи от обществото. За да се разшири създаването на енергийни общности, трябва да се премахнат административните бариери и да се създадат специфични инструменти за финансиране на енергийните общности.

- + **Идентифициране и разработване на нови подходи за участие:** Участието е повече от провеждане на комуникационни кампании. За да се насърчи участието на гражданите, трябва да се разшири портфолиото от дейности до по-широка гама от инструменти за участие, като диалози с граждани или срещи на заинтересовани страни.

„Програмата exchangeEU е чудесен начин да се проучи регион, който е изправен пред подобни предизвикателства на справедлив преход и постепенно премахване на възлищата. Прекият контакт с местни заинтересовани страни ни позволи да се потопим в темата още по-дълбоко и да разширим визията си за предизвикателствата, които всички наблюдаваме.“

София Савова,
Агенция за регионално икономическо развитие Стара Загора, България

„Това, което най-много ми хареса в нашия обмен, беше споделянето на нашите прозрения по различни въпроси и работата в мрежа с различни заинтересовани страни, надявайки се да доведе до дългосрочни връзки и предстоящо сътрудничество, което може да ускори прехода към чиста енергия в нашите региони.“

Константина Тогариду,
Digital Communication Network Global,
Гърция

Посетете нашият уеб сайт

Посетете уебсайта на платформата Just Transition

Абонирайте се за нашия бюлетин

Посетете нашите канали в социалните медии

exchangeEU е част от Инициативата за възглищни региони в преход (CRIT)